

۱۳ ایلول ۱۹۱۷

صافی : ۱۰

برنجی سے

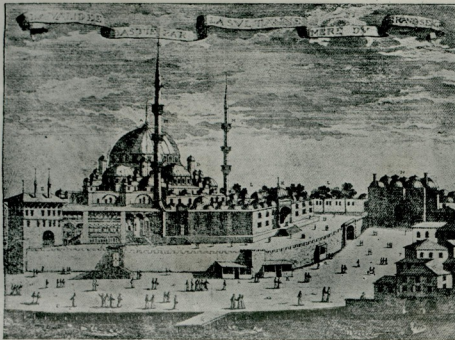
علم ، صنعت و اخلاق دارُ هفته‌لی مجموع

عُثْمَانُ بْنُ مَكْدُنٍ

والدہ جامعہ ملی : یکی جامعہ

عقائیلرده اعمار حقی یالکیز پادشاهلرده موجود دکادر ؟
سلطانلرده کوزل استازولک اعمارینه غیرت ایتیلر ، ظرفیت جاها
و چشمه لرله سوکیک استازولاری تزیینه جالیمشادر .
استانولرده سلطانلارک و والده سلطانلارک پک جوق خیرتی واردر .
ایچلرندک کزیده سی و حتی صنعت نقطه نظرلرین انسی ، بکی جامعدر .

يکي جامعاً ايلک
 بائيه سي، سلطان
 محمد ثاڻڪ والدہ
 صفيہ سلطانہ
 اور پوٽي تاريخ خاں
 وندنيڪي خانو ناميلہ
 شيرت بولان صفيہ
 سلطان، خواجہ
 سعد الدين، سنان
 باشا زلہ وبراہم
 باشا زلہ برابر
 دورينک سياست
 ايلہ مقول اولين
 کي استانبولہ
 خبرني اثر لہ
 وجودہ کيتريڪہ
 باشا شدہ، بو
 اثر لک ريغيہ،
 ايعن اسڪله
 جو زندہ انسانيہ
 باشا لہديني جامعي

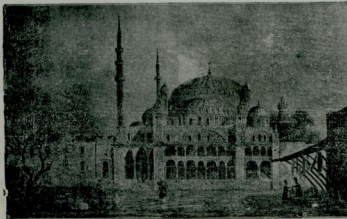

ون برنجی - عصر عجزیده یکی جامع : دگز طرفدن کوروشی
(غرلو ، استانبول سیاحتنه دائر طریقات)

طاغ افكى محل
 اولغله لیل ونهار
 طلوعمه ايله صوفي
 در كنملر ، (۱)
 يوروده چك قدر
 مبدول بر سورتده
 چقارمايه چالتيله
 ى . انشات سكر
 آى بلاصه دوام
 ايتدى . بنالك انشا
 (۲) معمار سنالك
 خاني " سر
 معماران عالم داور
 آغا تعين اولو
 نغدى . داود آغا
 صنعتنده جدا ماهي
 ايدى . سراى
 سوزلى اوزر زنده
 سنان راشلك ايجولى
 كوشكي غارت

مهارانه انشا ابدن داود آغا ،
سلطان مراد نك اوخر سلسلتى
سلطان محمد ناك اوائل
سلطنتده استابول انشائى
مقتدرانه اداره همدى . داود
آغا انشائى به كال فعاليتله دوام
ايريدى . سكرتارى موكر (امعان)
ايدى كه به امينى فرده غافلگ
رولمزحر كنلى يمايه جيفدى .
او صابرينه بيايدى حسن قلمله
كلايه و بناغ و مسئله لرى شيخ
الاسلام صنع الله افتدى به خير
و بدست . صنع الله افتدى بو
حسن قلملى روا كوردى .
آثار خويزه نر حسن قلمله

اون ایکنجی عصر هجریده یکی جامع : آرقه طرفدن کوروشی
(ژووانن ، تورکیه)

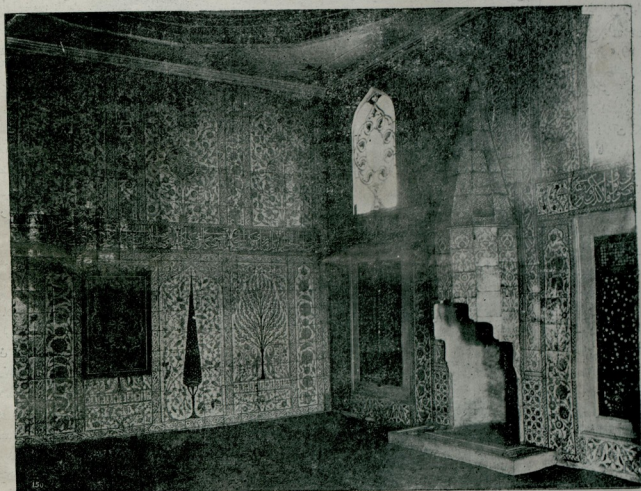

بودوده (۱۰۰۶) همین
او کشتن سرکشی به قدر اولار
سازمده موسوی شاه لری
باردی . بو شاه سلطان احمد
نات زمانه قدر دوام بخشیدی.
شاهده موسویلوک کشتلریه
مخصوص بر سینگاولریه
آیریمجه بئزاس زماندن قالمه برد
کلیسا مو-وددی . جامعک
انسانی ایچون بر چوق اولرک
ایلمانی . کلیسا ایله سینگاولر
یقیندریانی . فقط بوک مقابیل
ویران بر سینگاولر بر کلیسایان
تعمیر اولونای ایجاب ایدیورد
اجرت ورمکه قرار ویرلشدی
ایدی . جامهک انلا ایدیلدی
قسط اولرک برهانی کمدل . ویرله
سازمالان ایلری کلاسی . صفیه
ایچون درکه ایلر قبول حدن

(۱) تاریخ سلاطین، اسعد افندی کتبخانه‌سی، ص ۳۷۷
(۲) معمار سنالک تاریخ وفاتی و داود آغا‌ک نه زمان سرعمار
اولدینی معلوم دکادر. دیوان هاپون، ۱۹۴۰ داندنه ۱۹۴۰ تاریخسه قدر
عمار سنالک یازاشن حکملر واورد. تاریخ وفاتنک ۱۹۱۵ ایل، ۱۹۹۰
آرمسنده ۱۹۹۵ مختلر.

ایبدین قسمی ۱۰۷۱ - سنه سنه قدر معطل قالدی . ۱۰۷۱ یانغینی
یکی جامی ده خساره اوغراتدی . یانغینی اوچ کون سوردی . « یانچیه »
خاسه دن اون قیاهه « قدر قسم » یانان پرلر عدل دندندی . ۱۰۷۱
یانغینی ال دیویوک یانغینلردن ایدی . استانبول خلق اوچ کون ضرورت
وسفالت ایچیده قالدیلدی . هرکس باغچه لره ، جامع حولیلرینه انتجا
ایغیدی . « آتش سو یولارنی ودرکمنلری بوزدی وادی و بغدادی
وانکیکی دکانهلریش بالکلیه بقوب خراب ایدی . بوکر خلق واله
و حیران قالدیلر . شویله کم بر آغک بولنسه بیک آغچه آلورلردی . بو
منوال اوزره درت بش کون مقداری آچ و صوسز و اوسوز هرکس
نه برده آتشدن نجات بولمیدسه کچندی . صکره تدوینله هرکس پر
طریقله اسکدار و سلطان ایوبدن وطونغاندن نهجه بوز بیک دردوبلا

شایه دار اولبور « دیدی . صفیه سلطان بنا امینی عزل ایتدی ،
هرکس حقی برینه کنیدی ، جامعک انشاسنه نظارت اتمک اوزره ،
چوبچیلر کنتهداسی نصوح آغا بنا امینی تعیین اولوندی .
جامعک انشاسی معمار داود آغانک نظارتی آلتندده بر سنه دن
فضله دوام ایتدی . (۱۰۰۷) سنه سی استانبول ایچون فلاکت
سنه سی ایدی . بردرم کوموشدن سکرز اچیه کیلیرکن او سنه اون
بش آغچه کیلمکه باشلامدی .
مکوکات مسئله سی معیشت اوزرنده فنا بر تأثیر حاصل ایتدی .
« دیگر طرفدن » یاده استانبول نفوسی پیتر پیوردی . بو فلاکتک
قریبا نلرندن « بریده ، معمار داود آغا اولدی (۱۰۰۷) . داود آغانک
برینه سو بولی ناطری دالفیج احمد چاوش معمار باشی تعیین ایلدی (۱) .

یکی جامعده سلطانلره مخصوص دایره

ایله دفعه رق مقداری اتمک ویشی کتورب اهل و عیالیله افافت بولدی
سالادهن (اسلام سنایی ، ص ۵۲۸) « بو کوزل جامه (۱۶۱۵)
یعنی ۱۰۲۴ ده سلطان احمدک والده سی کوسم سلطان باشلادی «
دیپور . بوروینلرک هر ایکینی ده یا کتشد . جامع اولاکوسم
سلطان باشلامشدر ؛ ثانیاً کوسم سلطان ، سلطان احمدک والده سی
دکل ، زوجہ سی و سلطان مراد رابعک و سلطان ابراهیمک والده سیدر .
بناء علیه کرک عثمانی و کرک اجنی منبرلرنده جامعک کوسم سلطان
طرفندن انشاسنه باشلانیدیه دایر موثوق بر قیده تصادف ایلدیه . مشدر .
یا لکزر (حقیقه الجوامع) ده بویابده متکوک بر قید واردر . هاهمه
تاریخنده ، اولیا جلبدیه کی « فاتحک و والده سی » روایتی کوسم سلطان
تحویل ایلدرک یازمشدر . حال بوکه امین اسکله سنده و یهودی محله سنده
جامعک انشاسنه داود آغا طرفندن باشلانیدیه و تملارنک سلطان محمد

جامعک انشاسنه بالطیبه احمد چاوش دوام ایتدی . (۱۰۱۲) ده سلطان
محمد نازک وفاتی اوزرنده والده صفیه سلطان ده ، علی الاصول ، اسکی
سرایه کوندلیدی . ایک سنه سوکرا اسکی سرایده اتم و تأثرندن وفاتی
جامعک انشاسی بستیون عقیق برانیدی ؛ و والده جامعک تاام بر حالد قالدی .

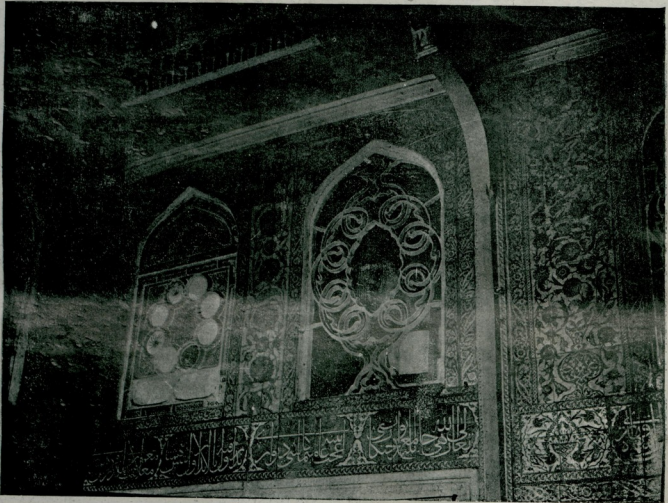
جامعک ۱۰۱۴ دن سوکرا کی تاریخجه سی ، یا کتشر بر طاقم
معلوماته استناد ایلدر (۲) . معلوم اولان شودر : والده جامعک افتا

(۱) سلاتیکی تاریخچی ، ص ۳۱۸

(۲) اولیا چلی : « بوجامع اولجه فاتحک و والده سی طرفندن اون
مصر خزینہ سی صرف اوله کون طاقلرینه قدر یا کتشر ایکن یانی سی
مصر حومه نک وقوع وفاته امینی او زمانه دیری خراب و تاام قالب
ظلمیه « اسقیله شهرت بولمادی . جلد ۱ ، ص ۳۰۲ دیپور .

تکمیل بناتک بالاخره اکالی ایچون اوچ بیک سسکان کیسه آقیه صرف ایدلدی (۴) . جامع غایت قیمتدار خالیل و آویزه لوله سوسلندی . کشاد وسنک اجراستندن اول جامعده مولود شریف او قودلدی . « قرات مولود شریف ربیع اولده وقوعه لور ایکن تخیل موانع ونقل حرکت برله تأخیر و توقیف اولتوب اشبوماه ربیع الاخرک بیتهجی کونی والدہ سلطان جامع شریفنده عقد مجلس مولود » (۵) ایدلدی . سلطان محمد رابع ، گوربلی زاده فاضل احمد پاشا ، سائر دولت رجال حاضر پولوتدیلر . دها سوکرا ، کشاد رسمی مطمئن برصورتده اجرا ایدلدی .
والده ترخان سلطان ، اوغلی سلطان محمدرابی ، وزرا و علمای

والدقاری آتک طبرافه بکوز ، اون درهم مقداری بر الحیه اولدخی پولتیز . اندنصرکه هرکس برطرفه پریشان اولوب کندی (۱) .
والده ترخان سلطان خلق سقالتی تپون ایچون یانغین برلرینی حلواشدی . « کررکن پو جامک اساسی کشف ایدهدرک حلال حالتدن بیضیک کیسه افرازیله بناسنه شروع ایدهدرک ادینی عدلیه قویدی » (۲) . او تارشخده یکی جامع « شهید قیوسله بالی بازاری قیوسنک آرمسندہ یهودیلرک اولری آرمسندہ قلش ایدی » . اساساً یانغین اولردن قسماعظمی یاقشیدی . ترخان سلطان « اطرافنده اولان خانه خرابه لرینی صانون آلهرق چارشو و بازاری دخی اورایه الحاق » ایددی . جامعک بنامینلکننه الحاج ابراهیم آغا تعیین ایدلدی . ابراهیم

یکی جامعده پنجره و دیوار تزییناتی

آغاتک نظارق آلتندہ ، اسکی بناتک تعمیر واکالنه جاییشلدی . بنایه بر متارہ ایلہ برده مدرسه ، یاتشدہ بر تریه علاوه ایدلدی ، جامعک انشائی ۱۰۷۴ ده ختام بولدی (۳) . قبیلہ قیوسی اوزربنه شو بیتلر حک ایدلدی :

(۲) اولیا چلی ، جلد ۱ ، ص ۳۰۲

(۳) شہ قهر ، غالاتک روزنامہ سی ، جلد ۱ ، ص ۷۰۹ - جامعک ۱۰۹۴ ده اکمال ایدلدیکینی یازیپورک یا کاشدور .

(۴) « جامع شریف و تریه لطیف وسیل و سائر مشتملاتک ختامهدک امر بناسنه صرف اولانان آقیه اوچ بیک سسکان کیسه اولتی اوزره والده سلطان کتخداسی مصطفی اندی کندوره نقل و تحقیق ابتدکیکن تاریخ صاحبی وزیر قویبی عبدی پاشا مرحوم تصریح و تبیین ایتشدور » تاریخ راشد ، جلد ۱ ، ص ۱۰۹

(۵) تاریخ راشد ، جلد ۱ ، ص ۱۰۸

جامع والده سلطان پولوب اتامی

اولدی هرکوشه سی برشیخ کرینه مأوی

سال اغامنه تاریخ مراد ایتشدم

بری قالفوب دیدی که کعبه اهل التقوی

سنه ۱۰۷۴

ثباتک والده سی صیفه سلطان نامنه ۱۰۰۶ ده آتیلدینه دائرسلانکی

تاریخنده صریح و مفصل معلومات واردز .

(۱) محمد طیفه ، تاریخ غلمانی (یازمه) .

طرزنده ترينيات ايله مڙهي، کوزل رنگارنگه ملون، اوزرنده پيشل ماوي و صاري رنگارنگ نهايت تر تدريج ايله بربرينه قاريهرق لطيف و تقليدي غيرقابل بر اعنڪ وجوده کيتريدي ستولنه حيران اولدي (۱) ديپور.

سالادنه (اسلام صناعي) نده يکي جامع حقنده خلاصه شو سطرلي يازيريده: هيچ شيهه مڙيکي جامع کرک طرڪينده کي تاسنيک کرک اولي کرک ايج ترينياتک وکنيکي نقطه نظرندن استانبولده کي جامعلرک اڪ کوزلارندين. پلائي سلطان احمد جامعک عييدور. فقط مڙيکي قبه ادرنده کي سلطان سليم ويا سلطان احمد جامعنده ايلدي کي ايري اولونفي ديرکاره مستند دکادر. يکي جامعک ايلک معساري محراب ديوازي بو ديرکارندن کنديسته مقابل کلنرک هر برنه برغالدي ايله برلنديمرمن و سلطان احمد جامعنده حرايک بسبتون ايرلاندندن طولاني نظردفته چاريان صوغولاني ده ازاله ايلشدر.

جامعک ايتنده بيض زميني مائي و پيشل چيليرغايت اهنکادورده محراب ساده دره فقط پاليزلي، پيشل رنگارنگ مڙين، بيض مڙيهرده اويا محراب خارق اعاده کوزلدر. (۲).

يکي جامعده اڪ زياده نظردفتي جبابدين قسم، پادشاهه مخصوص بايلان دائره دره. بودارنده چيليرله مڙين اوجالک رنگا رنگ ترينيات، صدف قافه قولرک قويو کستانه زميني اورتاسنده پارلايان سدقولرک جاذب رنگلري، ديوارلرک بيض زميني مائي و پيشل چيليرلي، نجره لرک ملون جاملرندن چيليرلر اوزرنه سربيلن شيا حزمه لريک حصوله کيتريدي پارلاقفلر، غلابلرله ترين ذوقن نه درجه لدره ايلرله مشي بولونديغه پارلاق بر مثال تشکيل ايدر.

احمد رفيع

مغتسار

شهرلرله يه جيکي تامين ايدهدک مؤسسات

اڪ اسڪي زمانه نيري شهر خلقتک يه جيکي خارجه دک کويولر دن کيتريهرلرک صباحرلي برميانده، کان مالک بولفته کوره، آليجي ايله صايجي اراستنده تقرر ايدن بر فيانله اهاليه صايليردي. بو آجني و بعضا دائره زامادر بيرکار آراسي حاوي اولان ميدانلر اڪ اسڪي شهرلرک تشکلات اساسيه لرندن ايدن. بورالدره شهره عائد هر دولو آليش و بريس اساسلري، مالک جنس و نوعنه بولفته کوره، بيوک و کوچک مقدارده کي صايش فيانلي فراولسديرلي و شهره کيرن هر شي بورالدره معايه و تفتيش اولونوردن. روماليز زماننده بوميديانلر شهرلرک يولکلکنه و اهميته کوره متعدد و اطرافنده قيمت معساريه في حائر بناري اوقو اوزره ترق و تشکيل ايتشملر و شهرلرک عاداتا اڪ معتنا عطارلي حصوله کيتيشلردي. (فوروملر) رومما شهرلرک اقسام اساسيه سيندنلر.

قرون وسطي زماننده کي شهرلرله عين مقصد اوزوه حصوله کلن بوميديانلر موجوددر.

شهرک آليش و بريس مان بوميديانلر اطرافنده طوليانديني جهنله عمومه مخصوص اولان مباني دخی بورالدره بايليمه باشلاندي. آليش

(۱) واندال، مارکي دونواته کي صياحي، ص ۵۶۶. ص ۷۴

(۲) سالادنه، اسلام صناعي، ص ۵۶۶. ص ۵۳۳

هديه، يک پاره زمرد فيضلي بر ختير زرين، بر صراع الماس خوشاق، بر الماس سرغوج » اون راس سيندادي دلال ميا » ايدن. سائر وزرا و دولت ارکاننده سور کورکر، آلتونلر طايغندي. ترخان سلطان بنا مباني ابراهيم آغادن پک منون اولمشدي. کنديسته بش کيهه اقيجه، برمسور کورک و برديکي کي اوغلار خده مغترقه زمزمه منته الحاق ايتدي. ابراهيم آغا، جامعک چيلير، کوزله و خايلرله سوسلنه منته اعتنا يتشدي. پادشاه و وزرا، الماسي سرغوجلري، بياض فلاديلري و بوجولري، غلدا، ايري بيض عرفلري و کنيش جيلولي ايله جامعک چيچکار کي تيم ايدن چيليل ديوارلري و قيه لري آکلنده کال خوشوع ايله غاز قيله فلري زمان، ترخان سلطان اڪ مسعود دملري کورديکي ايجون قبا پويوک برسرور حس ايدبيور، و بو برسرور ايله مياهي، کال و جد ايله عبادت ايلبوردي.

اوگون سلطان محمد رابع آلاي ايله سرايه عودت ايتدي. والده سنکده عين سوته بلالاق بر آلايله عودتي ايجون امروردي. سراي هاوونه پادشاهي کتيرن ارکان دولت، هيئي ايله جامعده دونديلر، ترخان سلطان مطمنن بر آلايله مڙين اوزکان دولت اورتاسنده سرغوجلر، الماسلر و ايبکلي اولرله مڙين اوزکان دولت اورتاسنده آلايله سرايه کلدي. والده سلطان او درجه منونديک، بولده اطرافه چيل اقيجهلر سرديريور، فقرالک قلبي تعميره غيرت ايدبيوردي (۱۰۷۶).

يکي جامع، استانبول جامعلري ايتنده، صنعت نقطه نظرندن، مهمدر. بو سيندن، استانبول کان سياحلر يکي جامي تدقيق ايتشملر، چيليرلي، ترينياتي و تفريلياتي حقده معلومات قيدايتشدر. عثمانلي منابعدن يکي جامع حقنده اڪ چوق تفصيلات و برن اولياچلي در. اولياچلي لک تعرفنده مهم نقطهلر بروجه آيتدر:

» بوجامک ايتنده کي مصلوب اولان ذي ثمت اوزره لراسلامبول جامعلرله دکل - بلکه جله اسلام جوامعنده بوقدر. هر بر اوزره بر پادشاه و وزرا و وکلادن هديه کلشدر. نجره لرک، قولرک قاتلري سرايا صدق کيدر. بو جامعده کي عجم و مصر قايلچلري ننگار خانه چينده يله بوقدر. بونده کي کوزل يازش کلام تدبير ديکرمعبلرله بولنه مان. جيع روزنلر اوزره تکه يي زاده مصطلقي چيلينک قهرمحساري خطيله صوره ملک و سائر آيات شريفه يازلشدر. اماملري، خطيلري، مؤذنلري شيخ واني و اسيري افتدیلر ايدن.

طشهره حري بر صحراري عطشک ايتنده يچه يوز اجناس اشجار مشرات ايله مڙيندر و قبله طرفنده بر قيه برانوازي والده سلطان عمر طول ايله معر اوله - کنديلر ايجون بر تره اشا ايتشدر و سلطان محمدخان محراب اوکندکي باغيه خارچنده (کوملکي قله) نام برج اوزره برتر عالي بنا ايتشدرک کويا قصر اومدر. بوجامک حرم کيرينک جونده و غريبنده بيک مقداري کار کير دکاتلر بنا اولشدرک تعريف غير قابلدر. (۱)

سلطان محمد رابع دورنده استانبول کان فرانسه سفيري نواتلر ايله روزنامه صايي غلاندن يکي جامي زيارت ايتشملر و عثمانلي صنعتک بو کزيده اثرنه دائر خيل معلومات قيد ايلشدر (۲). مؤرخ واندال، فرانسه سفيري نواته کي يکي جامي زيارتندن بحث ايدرکن: » جامعک طرف مڙيستي تشکيل ايدن چيليرک طراوته، عرب

(۱) اولياچلي، جلد ۱، ص ۳۰۳ و ۳۰۴

(۲) غلاندن، روزنامه، جلد ۱، ص ۷۹ - واندال، مارکي دونواته کي صياحي، ص ۷۳ - غرملو، استانبول سياحته دائر خاطرات، ص ۲۸۱ و ۲۸۲